

УДК 351.85:008:004.738.5(4)

Інноваційні підходи до формування культурної політики в умовах цифрової трансформації суспільства: порівняльний аналіз країн ЄС

INNOVATIVE APPROACHES TO THE FORMATION OF CULTURAL POLICY
IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION:
A COMPARATIVE ANALYSIS OF EU COUNTRIES

РОМАНЕНКО Катерина – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та права, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49101, Україна

ROMANENKO Kateryna – Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Public Administration and Law Department, Communal institution of higher education «Dnipro Academy of Continuing Education» of the Dnipropetrovsk Regional Council»

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3985-3791>

DOI <https://doi.org/10.54891/2786-698X-2025-2-10>

Анотація. У статті досліджено сутність поняття «інноваційна культурна політика» як інструменту публічного управління у сфері культури в умовах цифрової трансформації. Показано, що цифровізація культури формує нову модель взаємодії держави, культурних інституцій і громадянського суспільства, забезпечуючи інноваційність і модернізацію управління. Проаналізовано європейські моделі цифрової культурної політики на прикладі Іспанії, Естонії та Франції, зосереджені на інфраструктурних, нормативних, освітніх та інституційних рішеннях. У Франції діють цифрові реєстри спадщини, в Естонії – маніфест цифрової культури та уніфіковані платформи, в Іспанії – підтримка культурних індустрій і відкриті дані. Особливу увагу приділено українському досвіду. У статті розглянуто національні ініціативи з цифрової трансформації культурної політики, включаючи впровадження цифрових платформ («Дія.Цифрова освіта», цифрові сервіси Мінкульту), оцифрування об'єктів культурної спадщини, застосування електронного документообігу у сфері культури. Акцентовано на потребі нормативного узгодження, міжсекторальної координації та розвитку цифрової інфраструктури для сфери культури. Визначено, що для України особливо важливим є подолання фрагментарності ініціатив, відсутності національного реєстру цифрової спадщини та низького рівня цифрової інклюзії серед працівників культури. У дослідженні визначено інструменти цифрової трансформації культурної політики: архівні платформи, відкриті метадані, системи на базі ШІ, цифрові індикатори, краудсорсинг, участь громад. Підкреслено важливість відкритості, етики й цифрової

компетентності. Сформульовано напрями інновацій: національні платформи, цифрова освіта, моніторинг культури. У дослідженні подано науковий аналіз цифрової трансформації культурної політики як складової сучасного публічного управління. На основі європейського досвіду окреслено шляхи вдосконалення цифровізації культурного простору в Україні. Розглянуто пріоритети модернізації управлінських рішень у сфері культури з урахуванням технологічних змін і соціальних викликів, зокрема перспективи компаративного аналізу цифрових стратегій, розробки індикаторів ефективності цифрових ініціатив і інтеграції культурної політики у ширший контекст цифрового державного управління. **Ключові слова:** культурна політика, цифрова трансформація, інновації, культурна спадщина, публічне управління, діджиталізація

Abstract. *The article explores the concept of «innovative cultural policy» as a key instrument of modern public governance in the context of digital transformation. It highlights that cultural digitalization is not only a tool for modernization but also a driver of a new model of interaction between the state, cultural institutions, and civil society. European models of digital cultural policy are examined through the cases of Spain, Estonia, and France, focusing on infrastructure, regulatory, educational, and institutional decisions. In France, digital heritage registries encompass both archival and current cultural content; in Estonia, a digital culture manifesto and integrated platforms operate within state services; in Spain, innovation in cultural industries is supported through mechanisms aligned with open data principles. The Ukrainian experience is analysed in detail. The article reviews national initiatives in cultural digital transformation, including the launch of digital platforms («Diiia.Digital Education», services of the Ministry of Culture), digitization of cultural heritage objects, and the implementation of electronic document management in the cultural sector. It emphasizes the need for regulatory alignment, intersectoral coordination, and development of digital infrastructure. Ukraine's key challenges include fragmented initiatives, absence of a national digital heritage register, and low levels of digital inclusion among cultural workers. The research identifies tools of digital cultural policy transformation: content archiving platforms, open metadata, AI-based systems, digital policy indicators, crowdsourcing, and citizen participation. It underlines the importance of openness, ethics, and digital literacy. Innovation priorities include national platforms, digital education for culture professionals, and national monitoring of digital culture development. This study presents a deeper academic analysis of cultural policy digitalization as part of contemporary public administration. Drawing on European practices, it outlines ways to enhance Ukraine's cultural digital space and identifies strategic priorities for modernizing cultural governance in response to technological and social challenges, including comparative analysis of digital strategies and integration into the broader context of digital public governance.*

Key words: *cultural policy, digital transformation, innovation, cultural heritage, public administration, digitization*

Вступ. Цифровізація є однією з ключових ознак сучасного суспільного розвитку, і її вплив на сферу культури стає дедалі масштабнішим. Вона охоплює не лише технологічні інновації, а й зміну форматів споживання, творення та поширення культурного продукту. У цих умовах держава змушена адаптувати політику у сфері культури до нових викликів, зокрема забезпечити доступність, відкритість і збереження культурної спадщини в цифровому середовищі. Це вимагає нових механізмів управління, інтеграції цифрових платформ, розвитку цифрової інфраструктури та формування цифрових компетентностей у працівників культурної сфери.

Сучасні європейські країни впроваджують комплексні цифрові стратегії у сфері культури, адаптуючи політичні рішення до динамічного цифрового контексту. Однак в українських реаліях цифровізація культури часто відбувається фрагментарно, без єдиної візії або законодавчо-стратегічного супроводу. Невирішеність питання узгодження інноваційних цифрових рішень з класичними інструментами культурної політики актуалізує потребу в системному дослідженні. Зокрема, важливо вивчити міжнародний досвід країн ЄС та окреслити можливості його адаптації для формування ефективної цифрової культурної політики в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика цифрової трансформації культури досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями. Вітчизняні автори – Кулиняк М. А., Гудзенко О. (2023) – розглядають цифрову культурну спадщину та медіакультуру в умовах глобальної цифровізації. Шимкова І., Горлуб Т. – відзначають необхідність впровадження цифрових рішень як збереження та популяризацію культурної спадщини. На міжнародному рівні роботи, такі як Arturo Rodríguez Morató та Gloria Guirao Soro (*Digital Cultural Policy in Spain*) аналізують, як загальні цифрові стратегії впливають на культурну політику. Indrek Ibrus і Marek Tamm – розглядають питання оцифрування спадщини, необхідності аналітики культурних даних та участі громадян. Крім того, монографія *Digital Transformation and Cultural Policies in Europe* (Hylland & Primorac 2023) порівнює цифрові культурні політики кількох європейських країн і підкреслює, що вони знаходяться в процесі становлення, стикаючись із технічними, нормативними й інституційними викликами. Попри це, бракує комплексних досліджень, які б інтегрували правовий, інституційний і технологічний виміри інноваційної культурної політики та дали методологічну основу для адаптації у трансформаційних суспільствах, зокрема в Україні.

Мета статті. Метою статті є здійснення порівняльного аналізу інноваційних підходів до формування державної культурної політики в умовах цифрової трансформації на прикладі країн Європейського Союзу, а також визначення можливостей адаптації їхнього досвіду до українських реалій з метою підвищення ефективності цифрової модернізації культурної сфери.

Виклад основного матеріалу. Цифрова трансформація культури в сучасній Європі ґрунтується на принципах відкритості, інклюзивності та технологічної нейтральності. На рівні загальноєвропейських стратегій ці положення втілені

у Європейському плані дій у сфері цифрової освіти, програмі «Європа у цифрову епоху» та ініціативах Creative Europe [4]. У межах національних стратегій особливу увагу заслуговують моделі Іспанії, Естонії та Франції, які демонструють різні підходи до впровадження цифрових інструментів у сферу культури.

В Іспанії розвиток цифрової культури закріплено в документі Estrategia de Digitalización del Sector Cultural (2021), що охоплює інфраструктурний розвиток, цифрову інклюзію, формування навичок, підтримку інновацій та громадську участь. Стратегія акцентує на багатомовності, регіональній диверсифікації, децентралізованій підтримці ініціатив та створенні стартап екосистем у сфері культури [1; 7].

Естонська модель цифрової культурної політики інтегрована в загальнонаціональну стратегію Estonia 2035, що базується на єдиній цифровій інфраструктурі X Road і централізованій взаємодії культурних установ. Концепція Estonian Digital Culture Manifesto визначає пріоритет відкритих API, стандартизованих даних та міжсекторального обміну [5].

Франція реалізує цифрову трансформацію культурної політики через Plan de transformation numérique du ministère de la Culture, орієнтований на розвиток цифрових архівів (POP), захист авторських прав у цифровому середовищі, поширення VR/AR технологій та підтримку інноваційної творчості [4].

Узагальнюючи наведені приклади, слід зазначити, що моделі цифрової культурної політики в Іспанії, Естонії та Франції репрезентують три різні вектори розвитку: культурну інклюзію та підтримку регіонального різноманіття (Іспанія), технологічну інтегрованість та міжінституційну взаємодію (Естонія), інноваційність і правове врегулювання цифрового контенту (Франція). Кожна з моделей відображає певний баланс між державним управлінням, громадською участю та ринковими механізмами в культурній сфері. Для України цінним є не буквально відтворення чужих практик, а аналітичне осмислення їхнього потенціалу у власному соціокультурному й інституційному контексті. Саме порівняльне вивчення цих підходів дозволяє виявити можливості для формування адаптивної цифрової культурної політики, яка не лише реагує на виклики часу, а й підсилює культурну самобутність, зміцнює інституційну спроможність і відкриває нові горизонти для культурного виробництва, освіти та взаємодії.

Формування ефективної цифрової культурної політики нерозривно пов'язане з розвитком технічної інфраструктури. У межах європейського контексту простежується тенденція до створення національних платформ для архівування, каталогізації та поширення культурного контенту [1; 7]. Відкриті стандарти, цифрові ідентифікатори, автоматизоване індексування за допомогою AI, а також стандартизовані цифрові реєстри стали нормою для провідних європейських держав. Ці платформи не лише забезпечують збереження культурної спадщини у цифровому вигляді, а й дозволяють інтегрувати її в освітній та туристичний простір. Наприклад, вони можуть стати основою для створення віртуальних музеїв, мобільних застосунків для самостійних культурних

маршрутів, інтерактивних онлайн-архівів для дослідників і громад. Платформи також виконують функцію демократизації доступу до культури – незалежно від географії чи соціального статусу користувача. Крім того, через прозору систему метаданих і відкритих API вони сприяють взаємодії між установами культури, стартапами, дослідницькими центрами та освітніми структурами, створюючи нову екосистему цифрової творчості.

Водночас процес цифрової трансформації культури передбачає не лише розширення участі громадян у культурному житті, а й збереження національної пам'яті шляхом оцифрування, що стає одним із ключових векторів сучасної культурної політики. Однією з ключових складових формування цифрової культурної політики є оцифрування культурної спадщини, що забезпечує не лише збереження артефактів і пам'яток, а й відкритість доступу до культурного надбання, інклюзивність, а також розвиток нових форм взаємодії з історичними джерелами. У Франції ці процеси регламентуються законодавчо (платформа POP), в Естонії – інтегровані у цифрові бази даних державного сектору, а в Іспанії активно підтримуються регіональні цифрові музеї [1; 4]. Оцифрування культурної спадщини в Україні здійснюється переважно фрагментарно, через окремі ініціативи, проекти та гранти, без єдиного цифрового реєстру чи нормативної інтеграції. Відсутність уніфікованих стандартів, технічних рішень і державної стратегії уповільнює створення цілісної цифрової екосистеми у сфері культурної спадщини.

Наступним важливим напрямом цифрової культурної політики є залучення громадськості до процесів прийняття рішень, споживання та створення культурного продукту, а також розвиток цифрових компетентностей працівників галузі. Саме участь спільнот і належна підготовка кадрів визначають сталість та ефективність цифрових трансформацій у сфері культури.

Питання громадської участі в управлінні культурною сферою вирішується через цифрові сервіси: онлайн конкурси, публічні голосування за культурні проекти, електронні консультації з громадськістю. В Естонії доступ до послуг культури забезпечується через єдиний ID громадянина, що підвищує прозорість і зручність користування [5].

Розвиток цифрової освіти у сфері культури у Франції та Естонії представлено у формі системи безперервного навчання працівників культури. Онлайн-курси Міністерства культури Франції та естонська платформа eLearning демонструють ефективність гібридних освітніх моделей. Застосування інноваційних технологій – штучного інтелекту, AR/VR, NFT, блокчейну – стало новим напрямом культурного менеджменту [1; 4].

Українська цифрова культурна політика формується в умовах війни, децентралізації та обмежених ресурсів, але з орієнтацією на європейські стандарти. Ініціативи Міністерства культури та інформаційної політики – програма «Культура онлайн», електронний реєстр культурної спадщини, освітні модулі на платформі Дія.Цифрова освіта – свідчать про початок системних змін [6]. Як зазначає

І. Шимкова, цифровізація музеїв та створення репозитаріїв є ключовими кроками до модернізації сектору [8], а Т. Горбул наголошує на необхідності нормативного забезпечення цифрових реєстрів і відкритості даних [2].

Ефективне масштабування локальних ініціатив, таких як цифровізація музейних фондів у Львові чи створення архівів цифрових історій громад, можливе лише за наявності цілісної національної стратегії. Адаптація європейського досвіду має спиратися на поєднання інфраструктурного, інституційного та освітнього векторів, що дозволить сформувати сучасну модель культурної політики, орієнтовану на інновації та стійкість розвитку [4].

У 2024 році затверджено Концепцію цифрової трансформації сфери культури до 2026 року та оновлено Стратегію розвитку культури України до 2025 року, які визначають цифрову модернізацію культури пріоритетним напрямом державної політики. Ці документи узгоджуються з європейськими принципами програм Creative Europe та Europe in the Digital Age, що передбачають відкритість даних, міжсекторальну взаємодію, культурну інклюзію й підтримку цифрових компетентностей. Українські ініціативи, як-от «Культура онлайн», електронний реєстр спадщини чи платформа «Дія.Цифрова освіта», поступово формують передумови для створення цілісної цифрової екосистеми культури, хоча потребують більшої нормативної інтеграції та фінансової підтримки.

Висновки. Інноваційна культурна політика в умовах цифровізації має ґрунтуватися на поєднанні технологічного розвитку з інституційною готовністю. Подальші дослідження варто зосередити на порівняльному аналізі моделей цифрової культурної політики у країнах ЄС, на удосконаленні нормативного регулювання та розробці індикаторів оцінки ефективності цифрових ініціатив у культурній сфері.

Зокрема, важливим є вивчення практик таких країн, як Іспанія, Естонія та Франція, які демонструють різні підходи до реалізації цифрових стратегій у культурі – від централізованого управління цифровими ресурсами до підтримки регіональних і громадських ініціатив. Український контекст потребує врахування викликів воєнного стану, децентралізації та обмеженості фінансових ресурсів.

У цьому зв'язку слід орієнтуватися на створення сталої екосистеми цифрової культури, що включає: розвиток цифрової інфраструктури, формування компетентностей, підтримку цифрової участі громадян, інтеграцію відкритих даних і стандартів. Ефективна культурна політика має не лише цифровізувати процеси, а й створити умови для зміцнення культурної ідентичності, посилення соціальної згуртованості та культурної безпеки України в умовах євроінтеграційних трансформацій. Виявлено, що інноваційність культурної політики проявляється у трьох взаємопов'язаних вимірах – технологічному, інституційному та ціннісному. Саме їх поєднання забезпечує не лише ефективність цифровізації, а й збереження культурної ідентичності та соціальної згуртованості. Перспективи подальших досліджень полягають у глибшому аналізі впливу цифровізації на культурну ідентичність, механізмів міжсекторальної взаємодії та формування цифрової етики у сфері культури.

Список використаних джерел

1. Del Bosque, A., Fernández–Arias, P., Castro–López, P., Nieto–Sobrinó, M., & Vergara, D. (2025). Universal Accessibility to Cultural Heritage in Spain: A Bibliometric Review. *Buildings*, 15(9), 1563. <https://doi.org/10.3390/buildings15091563>
2. Горбул Т. А. Цифрова трансформація культурної спадщини як інструмент розвитку культурного середовища. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2023, № (4), С. 140–145. <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2023-4-21>
3. Гудзенко О. Digital Transformation in Culture: Current Realities and Development Perspectives. *Skhid*. 2023, № 4(3), С. 78–86. [https://doi.org/10.21847/2411-3093.2023.4\(3\).296605](https://doi.org/10.21847/2411-3093.2023.4(3).296605)
4. Hylland, O. M., & Primorac, J. (Eds.). (2024). Digital Transformation and Cultural Policies in Europe. *Routledge*. <https://doi.org/10.4324/9781003334576>
5. Ibrus, I., & Tamm, M. (2022). Estonia’s Digital Culture Manifesto. *SSRN*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4000959
6. Кулиняк М. Цифрова трансформація культурної політики України: виклики воєнного часу. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022, № (12). <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2022.12.2>
7. Rodríguez Morató, A., & Guirao Soro, G. (2023). Digital Cultural Policy in Spain: The Game of Emulation. In O. M. Hylland & J. Primorac (Eds.), *Digital Transformation and Cultural Policies in Europe* (pp. 64–85). *Routledge*. <https://doi.org/10.4324/9781003334576-5>
8. Шимкова І. В. Інституційні умови впровадження цифрових інструментів у сфері культури: європейський контекст і перспективи для України. *Культура України*. 2023, № (82), С. 172–182. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.082.15>

References

1. Del Bosque, A., Fernández–Arias, P., Castro–López, P., Nieto–Sobrinó, M., & Vergara, D. (2025). Universal accessibility to cultural heritage in Spain: A bibliometric review. *Buildings*, 15(9), 1563. <https://doi.org/10.3390/buildings15091563> [in English]
2. Gorbyl, T. A. (2023). Tsyfrova transformatsiia kulturnoi spadshchyny yak instrument rozvytku kulturnoho seredovyshcha. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Psykholohichni nauky*, (4), 140–145. <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2023-4-21> [in Ukrainian]
3. Hudzhenko, O. (2023). Digital transformation in culture: Current realities and development perspectives. *Skhid*, 4(3), 78–86. [https://doi.org/10.21847/2411-3093.2023.4\(3\).296605](https://doi.org/10.21847/2411-3093.2023.4(3).296605) [in English]
4. Hylland, O. M., & Primorac, J. (Eds.). (2024). Digital transformation and cultural policies in Europe. *Routledge*. <https://doi.org/10.4324/9781003334576> [in English]
5. Ibrus, I., & Tamm, M. (2022). Estonia’s digital culture manifesto. *SSRN*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4000959 [in English]

6. Kulyniak, M. (2022). Tsyfrova transformatsiia kulturnoi polityky Ukrainy: vyklyky voiennoho chasu. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok, (12). <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2022.12.2> [in Ukrainian]

7. Rodríguez Morató, A., & Guirao Soro, G. (2023). Digital cultural policy in Spain: The game of emulation. In O. M. Hylland & J. Primorac (Eds.), Digital transformation and cultural policies in Europe (pp. 64–85). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003334576-5> [in English]

8. Shymkova, I. V. (2023). Instytutsiini umovy vprovadzhennia tsyfrovyykh instrumentiv u sferi kultury: yevropeiskyi kontekst i perspektyvy dlia Ukrainy. Kultura Ukrainy, (82), 172–182. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.082.15> [in Ukrainian]

Отримано 27.10.2025 р.

Прийнято до друку 10.11.2025

Опубліковано 09.12.2025

Received 27.10.2025 p.

Accepted for publication 10.11.2025

Published 09.12.2025